

Шеленіна Карина Григорівна,
ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової
підготовки Харківського національного університету
внутрішніх справ

ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, ВЧИНЕНИХ ЗАСУДЖЕНИМИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Тематичний напрям нашої доповіді стосується саме вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі, вчинення яких передбачає типові способи підготовки, вчинення та приховування, морально – психологічні та соціально – демографічні особливості особи злочинця, слідову картину, обстановку, час та спеціальне місце скоєння кримінального правопорушення.

Працівники правоохоронних органів під час розслідування вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі, зіштовхуються з певними труднощами. Йдеться про складність встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення, особи злочинця, мотив, фіксування слідової картини, а також дослідження знарядь і засобів при вчиненні вбивств такого виду. Отже, процес досудового розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії ускладняється у зв'язку зі специфікою сфери вчинення фактичного місця злочину.

Вагомий внесок у вивчення методики розслідування злочинів зробили Ю.П. Аленін, В.П. Бахін, А.Ф. Волобуєв, В.І. Борисова, О.Ю. Булулукова, С.І. Винокурова, М.І. Загороднікова, С.Ф. Здоровко, О.Н. Колесніченко, М.Й. Коржанського, В.М. Куца, В.Г. Лукашевича, І.Г. Маландина, В.П. Колмаков, В.О. Коновалова, М.В. Костицький, В.С. Кузьмічов, С.І. Тишкевича, В.В. Семенова, В. Ю. Шепітька, С.М. Стахівський та інших учених.

Не зважаючи на досить значний внесок зазначених науковців, які досліджували питання розслідування вбивств, на теперішній час в криміналістичній літературі фактично відсутнє

дослідження щодо методики розслідування вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі на монографічному рівні, що визначається об'єктивною потребою аналізу особливостей розслідування зазначеної категорії вбивств, розробки її криміналістичної характеристики й провадження початкових слідчих дій, а також специфіки планування й організації всього процесу розслідування.

Вважаємо, що вбивства, вчинені засудженими в місцях позбавлення волі досить актуальна на сьогоднішній день. Вчиняючи такий вид злочину засуджений порушує права людини. Тобто комплекс природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, обумовлених фактом існування людини в цивілізованому суспільстві. Право виступає мірою свободи і зміст його в тому, щоб узгодити свободу окремої людини зі свободою інших членів суспільства, дотримуючись принципу рівності. Право виступає як засобом забезпечення свободи, так і істотним засобом обмеження неузгоджених з суспільними потребами і уявленнями людей про добро і справедливість рівня свободи й обсягу влади. Встановлювані заборони й обмеження повинні бути доцільними з погляду гарантій свободи, а отже, і справедливими [1, с. 54]. Ми погоджуємось з таким розкриттям поняття прав людини, тому що природні права не можливо забрати у людини, обмежити в їх використанні. Але якщо ці права порушуються з боку іншої особи, держави, суспільства, то настає кримінальна відповідальність.

Права людини мають природну сутність і є невід'ємними від індивіда, вони позатериторіальні і позанаціональні, існують незалежно від закріплення в законодавчих актах держави, є об'єктом міжнародно-правового регулювання та захисту [2, с. 89].

Так, нормою Основного Закону України закріплено природне право людини на життя та обов'язок держави захищати це життя [3]. Поряд з цим, у відповідності зі ст. 3 Загальної декларації прав людини, кожна людина має право на життя, свободу та особисту недоторканність[4].

У зв'язку з підвищенням криміногенної обстановки в Україні, яке пов'язане з відсутністю робочих місць, з отриманням недостатньої суми грошових коштів за працю, пропагандування насильства, вживання наркотичних та психотропних речовин, алкоголю тощо, призводить до жорстокості народу. Який без будь – яких вагань вчиняє кримінальні правопорушення, переважно насильницькі, жорстокі, цинічні, з різним ступенем тяжкості. Не є винятком і особи, які знаходяться в місцях позбавлення волі (відбувають своє покарання) та вчиняють новий злочин, переважно насильницький.

Важливо зазначити, що Кримінально – виконавчого законодавства України, яке покликане визначати принципи виконання кримінальних покарань, правового статусу засуджених, гарантій захисту їхніх прав, законних інтересів та обов'язків; порядку застосування до них заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки; системи органів і установ виконання покарань, їх функцій та порядку діяльності; нагляду і контролю за виконанням кримінальних покарань, участі громадськості в цьому процесі; а також регламентація порядку і умов виконання та відбування кримінальних покарань; звільнення від відбування покарання, допомоги особам, звільненим від покарання, контролю і нагляду за ними [5].

При цьому, у ч.ч. 1, 2 ст. 7 Кримінально-виконавчого кодексу України говориться про те, що держава поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, забезпечує необхідні умови для їх виправлення і ресоціалізації, соціальну і правову захищеність та їх особисту безпеку. Засуджені користуються всіма правами людини та громадянина, передбаченими Конституцією України, за винятком обмежень, визначених Кримінально-виконавчим кодексом України, законами України і встановлених вироком суду.

Розглянувши діюче кримінально-виконавче законодавство України можемо зробити наступний висновок про те, що наша держава виконує свій обов'язок щодо захисту життя людини, не є виключенням й особа засудженого.

Таким чином, викладені вище положення створюють актуальність та значущість розробки методики розслідування вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі, що на наше переконання, повинна містити наступні складові елементи цілісної системи: 1) криміналістичну характеристику вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі; 2) організацію розслідування вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі (початковий, наступний етапи розслідування вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі, тактичні операції); 3) особливості проведення окремих негласних слідчо-розшукових дій та використання спеціальних знань при розслідуванні вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі (тактичні особливості огляду місця події та слідчого експерименту, допит підозрюваного, допит свідків, призначення експертиз тощо), використання спеціальних знань.

Бібліографічні посилання:

1. Тертишник В. М. Верховенство права та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України. Монограф. – Дніпропетровськ: Дніп-роп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2009. – 404 с.
2. Теория государства и права: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.М. Корельского, В.Д. Первалова. — 2-е изд., изм. и доп. — Москва : НОРМА, 2002. — С. 540.
3. Конституція України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
4. Загальна декларація прав людини//https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
5. Кримінально-виконавчий кодекс України – (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21)